

FEDERALE OVERHEIDSDIENST
WERKGELEGENHEID, ARBEID EN
SOCIAAL OVERLEG

Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het werk.

Advies nr. 233 van 21 augustus 2020 over het ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van boek VII, titel 1 betreffende biologische agentia van de codex over het welzijn op het werk (D227).

I. ONTWERP VAN KONINKLIJK BESLUIT, VOORGELEGD VOOR ADVIES EN ZIJN CONTEXT

Het voor advies voorgelegd ontwerp van koninklijk besluit

Bij brief van 23 juni 2020, gericht aan de Voorzitter van de Hoge Raad, heeft de Minister van Werk het advies van de Hoge Raad binnen een termijn van twee maanden gevraagd over een ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van boek VII, titel 1 betreffende biologische agentia van de codex over het welzijn op het werk.

Dit ontwerp van koninklijk besluit beoogt de omzetting van Richtlijn (EU) 2019/1833 van 24 oktober 2019 tot wijziging van de bijlagen I, III, V en VI bij Richtlijn 2000/54/EG wat betreft zuiver technische aanpassingen en van Richtlijn (EU) 2020/739 van 3 juni 2020 tot wijziging van bijlage III bij Richtlijn 2000/54/EG wat betreft de opnemings van SARS-CoV-2 in de lijst van biologische agentia waarvan bekend is dat zij bij de mens infectieziekten kunnen verwekken, en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1833.

Richtlijn (EU) 2019/1833 actualiseert de lijst van biologische agentia en brengt technische aanpassingen.

De tekst van deze richtlijnen, met inbegrip van de motivatie daarvan (“overwegende”) zijn raadpleegbaar o.a. op de site EUR-Lex:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1833&from=FR> .

Hieronder de “overwegenden” 4 tot 8:

4) Richtlijn 2000/54/EG heeft ten doel de werknemers te beschermen tegen gevaren voor hun gezondheid en veiligheid die zich tijdens hun werk door blootstelling aan biologische agentia voordoen of kunnen voordoen en dergelijke gevaren te voorkomen. Richtlijn 2000/54/EG is van toepassing op werkzaamheden waarbij werknemers ten gevolge van hun werk aan biologische agentia worden of kunnen worden blootgesteld en bevat de te nemen maatregelen voor alle werkzaamheden waarbij zich het risico van blootstelling aan biologische agentia kan voordoen, om de aard, de mate en de duur van de blootstelling van de werknemers aan biologische agentia te bepalen.

5) Aangezien de resultaten van een risicobeoordeling een onbedoelde blootstelling aan biologische agentia kunnen laten zien, kan er sprake zijn van andere werkzaamheden die niet in bijlage I bij Richtlijn 2000/54/EG zijn opgenomen en waarmee ook rekening moet worden gehouden. De indicatieve lijst van activiteiten in bijlage I bij Richtlijn 2000/54/EG moet daarom worden gewijzigd om daarin een inleidende zin op te nemen om te verduidelijken dat de lijst niet uitputtend is.

6) Bijlage III bij Richtlijn 2000/54/EG bevat de lijst van biologische agentia waarvan bekend is dat zij bij de mens infectieziekten kunnen verwekken, ingedeeld naargelang van het risico van infecties dat zij meebrengen. Overeenkomstig inleidende opmerking 6 in die bijlage moet de lijst worden gewijzigd om rekening te houden met de laatste stand van de wetenschappelijke kennis met betrekking tot de wetenschappelijke ontwikkelingen die hebben geleid tot belangrijke veranderingen sinds de lijst voor het laatst werd bijgewerkt, met name wat betreft de taxonomie, nomenclatuur, classificatie en kenmerken van biologische agentia en het bestaan van nieuwe biologische agentia [o.a. SARS-virus en MERS-virus].

7) In de bijlagen V en VI bij Richtlijn 2000/54/EG worden de beheersingsmaatregelen en -niveaus voor laboratoria, dierenverblijven en de industrie vastgesteld. De bijlagen V en VI moeten worden gewijzigd en geherstructureerd om in overeenstemming te worden gebracht en rekening te houden met de inperkings- en andere beschermende maatregelen die zijn opgenomen in Richtlijn 2009/41/EG

8) Bij de voorbereiding van de huidige bijwerking van de bijlagen I, III, V en VI bij Richtlijn 2000/54/EG is aandacht besteed aan de noodzaak om de huidige beschermingsniveaus te handhaven voor werknemers die door hun werkzaamheden aan biologische agentia

worden of kunnen worden blootgesteld en ervoor te zorgen dat bij de wijzigingen alleen rekening wordt gehouden met wetenschappelijke ontwikkelingen op dit gebied die zuiver technische aanpassingen op de arbeidsplaats vereisen.”

Richtlijn (EU) 2020/739 neemt “severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (kortom “SARS-CoV-2”)” op in de lijst van de biologische agentia waarvan bekend is dat zij bij de mens infectieziekten kunnen verwekken en deelt dit virus in de risicogroep 3 in.

De tekst van deze richtlijn, met inbegrip van de motivatie daarvan (“overwegende”) is raadpleegbaar o.a. op de site EUR-Lex:

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2020/739/oj?locale=nl> .

Hieronder, enkelen “overwegenden”:

“(1) De Unie streeft ernaar haar strenge normen voor een adequate bescherming van de gezondheid van de werknemers te handhaven, wat met name van belang is in het kader van een wereldwijde pandemie. De uitbraak van COVID-19, een nieuwe door een coronavirus veroorzaakte ziekte, heeft sinds begin 2020 alle lidstaten getroffen en leidt tot ernstige verstoringen van alle sectoren en diensten. Dit heeft directe gevolgen voor de gezondheid en de veiligheid van alle werknemers in de hele Unie.

(2) Meer dan ooit is het van het grootste belang dat de nationale bepalingen tot omzetting van de EU-voorschriften inzake veiligheid en gezondheid van werknemers strikt worden nageleefd en toegepast. Richtlijn 2000/54/EG heeft ten doel de werknemers te beschermen

...

(4) In oktober 2019 werd bij Richtlijn (EU) 2019/1833 van de Commissie ... bijlage III bij Richtlijn 2000/54/EG gewijzigd en werden met name een groot aantal biologische agentia toegevoegd, waaronder het Severe Acute Respiratory Syndrome-related coronavirus (SARS-virus) en het Middle East Respiratory Syndrome coronavirus (MERS-virus).

(5) Het virus “severe acute respiratory syndrome coronavirus 2”, of kortom “SARS-CoV-2”, dat de uitbraak van COVID-19 veroorzaakte, vertoont grote overeenkomsten met het SARS-virus en het MERS-virus. Gezien de epidemiologische en klinische gegevens die momenteel beschikbaar zijn over de kenmerken van het virus, zoals de transmissiepatronen, de klinische kenmerken en de risicofactoren voor besmetting, moet SARS-CoV-2 met spoed aan bijlage III bij Richtlijn 2000/54/EG worden toegevoegd om te zorgen voor een continue adequate bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers op het werk.

(6) SARS-CoV-2 kan ernstige menselijke ziekten veroorzaken bij de besmette populatie en kan met name een ernstig gevaar opleveren voor oudere werknemers en mensen met een onderliggend medisch probleem of een chronische ziekte. Momenteel is er geen vaccin of effectieve behandeling beschikbaar, maar op internationaal niveau worden aanzienlijke inspanningen geleverd en tot dusver is een aanzienlijk aantal kandidaat-vaccins geselecteerd. Rekening houdend met de meest recente beschikbare wetenschappelijke en klinische gegevens en met het advies van deskundigen die alle lidstaten vertegenwoordigen, moet SARS-CoV-2 daarom worden ingedeeld als pathogeen voor de mens van risicogroep 3. Verschillende lidstaten, EVA-staten en andere derde landen hebben maatregelen getroffen wat betreft de classificatie van SARS-CoV-2 in risicogroep 3.

(7) In maart 2020 heeft de Wereldgezondheidsorganisatie een leidraad gepubliceerd voor bioveiligheid in laboratoria met betrekking tot het nieuwe coronavirus en het testen van klinische monsters van patiënten die besmet zijn met SARS-CoV-2 (3). In de leidraad is bepaald dat niet-propagatief diagnostisch laboratoriumwerk, zoals sequencing, kan worden uitgevoerd in een inrichting die gebruikmaakt van procedures die ten minste met beheersingsniveau 2 (bioveiligheid van niveau 2, BSL-2) gelijkwaardig zijn, terwijl propagatief werk in verband met SARS-CoV-2 moet worden uitgevoerd in een insluitingslaboratorium met een negatieve luchtdruk ten opzichte van de atmosfeer (bioveiligheid van niveau 3, BSL-3). Om te zorgen voor voldoende capaciteit en voor de continuïteit van het essentiële werk dat door diagnostische laboratoria in de hele Unie wordt verricht, moet dit worden verduidelijkt in bijlage III bij Richtlijn 2000/54/EG.

(8) In het licht van de ernst van de wereldwijde COVID-19-pandemie en rekening houdend met het feit dat elke werknemer recht heeft op een gezonde, veilige en aangepaste werkomgeving, zoals bepaald in beginsel 10 van de Europese pijler van sociale rechten (4), moet deze richtlijn voorzien in een korte omzettingstermijn. Op basis van een brede raadpleging werd een omzettingstermijn van vijf maanden passend geacht. Gezien de uitzonderlijke omstandigheden worden de lidstaten aangemoedigd deze richtlijn indien mogelijk vóór de uiterste termijn van omzetting toe te passen.

(9) Bij Richtlijn (EU) 2019/1833 werden ook de bijlagen V en VI bij Richtlijn 2000/54/EG gewijzigd. Daarin zijn de beheersingsmaatregelen en -niveaus voor laboratoria, dierenverblijven en de industrie vastgesteld. Om de werknemers passende bescherming te bieden, moet de datum voor de omzetting van de wijzigingen in die bijlagen betreffende de blootstelling aan SARS-CoV-2 ook worden vervroegd.

(10) De Commissie zal de situatie met betrekking tot de uitbraak van COVID-19 nauwlettend blijven volgen, waaronder de ontwikkeling van een mogelijk vaccin en de beschikbaarheid van verdere technologische en wetenschappelijke gegevens in verband met SARS-CoV-2. Op basis hiervan zal de Commissie, indien nodig, de bij de vaststelling van deze richtlijn ingestelde classificatie in risicogroepen toetsen.

(11) Er is aandacht besteed aan de noodzaak om de huidige beschermingsniveaus te handhaven voor werknemers die door hun werkzaamheden aan biologische agentia worden of kunnen worden blootgesteld, en ervoor te zorgen dat bij de wijzigingen alleen rekening wordt gehouden met wetenschappelijke ontwikkelingen op dit gebied die zuiver technische aanpassingen op de arbeidsplaats vereisen. ”

De verklaring van de Commissie (2020/C 212/03) naar aanleiding van de presentatie van Richtlijn (EU) 2020/739 aan het Europees Parlement en de Raad is beschikbaar op:

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020C0626\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020C0626(01)&from=EN)

Het voorliggend ontwerp van koninklijk besluit beoogt bijlage VII.1-1, bijlage VII.1-2 en bijlage VII.1-3 te vervangen om de voormelde richtlijnen om te zetten.

Tableau de concordance/concordantietabel	
Directive/Richtlijn 2000/54 (telle que modifiée par directive /zoals gewijzigd door de richtlijn 2020/739)	Code du bien-être au travail/ Codex welzijn op het werk (tel que modifié par le PAR/zoals gewijzigd door het OKB)
Ajout du SARS-CoV-2 dans l'annexe III/ Toevoeging van SARS-CoV-2 aan Bijlage III	Ajout du SARS-CoV-2 dans l'annexe VII.1-1/ Toevoeging van SARS-CoV-2 aan bijlage VII.1-1

Betreffende de inwerkingtreding voorzien in het ontwerp van koninklijk besluit:

Er is er geen specifieke inwerkingtredingsdatum in het ontwerp van koninklijk besluit vermeld.

Het koninklijk besluit zal dus in werking treden de tiende dag na de bekendmaking van het koninklijk besluit in het Belgisch Staatsblad.

De Richtlijn (EU) 2019/1933 moet uiterlijk op 20/11/2021 omgezet zijn in Belgisch recht.

De Richtlijn (EU) 2020/739 moet uiterlijk op 24/11/2020 omgezet zijn in Belgisch recht.

Behandeling van het ontwerp van koninklijk besluit binnen de Hoge Raad en zijn organen

Het ontwerp van koninklijk besluit werd op 24/06/2020 aan de leden van het uitvoerend bureau voorgelegd (PBW/PPT – D227 – BE 1464) en tijdens de vergaderingen van het uitvoerend bureau van 26/06 et 15/07/2020 besproken.

De sociale partners van het uitvoerend bureau hebben op 15/07/2020 beslist om het ontwerp van koninklijk besluit voor advies voor te leggen aan de plenaire vergadering van de Hoge Raad voor Preventie en Bescherming op het Werk via een elektronische procedure die op 29/07/2020 start en die eindigt op 21/08/2020 (PBW/PPT – D227 – 761).

II. ADVIES UITGEBRACHT DOOR DE HOGE RAAD OP 21 AUGUSTUS 2020

De Hoge Raad geeft een verdeeld advies over het ontwerp van koninklijk besluit tot wijziging van boek VII, titel 1 betreffende biologische agentia van de codex over het welzijn op het werk.

A. Standpunten van de representatieve werknemersorganisaties:

1. De stand van zaken op 29/06/2020

1.1. Cijfers Sciensano:

- In België werden in totaal 61.361 besmettingen met Covid-19 vastgesteld, ofwel 1 besmetting per 180 Belgen. Dit betreft uiteraard enkel de via een test bevestigde besmettingen.
- In de leeftijdscategorie van 20 tot 60 jaar gaat het om 28.307 bevestigde besmettingen waarvan 9.529 mannen en 18.778 vrouwen.
- 17.725 personen werden in het ziekenhuis opgenomen als gevolg van een besmetting. Van 15.301 van deze ernstige gevallen werd per leeftijdsgroep nagegaan of zich vooraf bestaande gezondheidsproblemen (comorbiditeiten) voordeden. In de groep van 16 tot 44-jarigen hadden 1.107 (72,8%) van de 1.520 ernstig

zieken geen enkel bestaand gezondheidsprobleem. Bij de 45 tot 64-jarigen waren 1.815 (42,4%) van de 4.280 gehospitaliseerden perfect gezond (cijfers wekelijks epidemiologisch bulletin van 26 juni 2020).

- 9.732 personen overleden ten gevolge van de besmetting: 502 in de leeftijdsgroep van 25 tot 64 jaar, waarvan 337 mannen en 165 vrouwen (opmerking: van 2.715 overleden personen is de leeftijd niet gekend en voor 27,7% van de overlijdens is de informatie over het geslacht niet beschikbaar).

Hierbij willen de werknemersorganisaties opmerken dat Sciensano bij gebrek aan gegevens geen informatie verzamelt over de link tussen het beroep en/of de sector en het voorkomen van besmettingen en ziektes. Deze informatie is echter cruciaal om onder andere op optimale wijze de preventie te organiseren.

1.2. Grote Coronastudie, een project van UAntwerpen in samenwerking met UHasselt, KU Leuven en de ULB (Brussel):

- 51% (98 personen) van de deelnemers aan de studie die een COVID-19-diagnose kregen, vermoedt sterk of weet zeker dat ze de infectie op het werk opliepen.
24 procent duidt het eigen huishouden aan als infectiebron, 10 procent een winkel.
Onder de mensen die het virus op het werk opliepen, zijn een groot aantal actief in de zorgsector (59 personen). 39 van deze personen zijn dus niet actief in de zorgsector.

2. Vraag tot het indelen van het SARS-CoV-2 als een biologisch agens van groep 4 – waarom (de reden)

Volgens artikel VII.1-3 van de Codex is een biologisch agens van groep 3 een agens:

- *dat bij de mens een ernstige ziekte kan veroorzaken;*
- *en een groot gevaar voor de werknemers kan opleveren;*
- *er is een kans dat het zich onder de bevolking verspreidt;*
- *doch gewoonlijk bestaat er een effectieve profylaxe of behandeling.*

Een biologisch agens van groep 4 is een agens:

- *dat bij de mens een ernstige ziekte veroorzaakt;*
- *en een groot gevaar voor de werknemers oplevert;*
- *er is een grote kans dat het zich onder de bevolking verspreidt;*
- *gewoonlijk bestaat er geen effectieve profylaxe of behandeling.*

Wanneer men deze indelingscriteria toepast op SARS-CoV-2, dan zou men op basis van de twee eerste criteria tot een indeling in groep 3 kunnen besluiten. De twee laatste criteria leiden tot een indeling in groep 4. Het is duidelijk dat er een grote kans is dat het virus zich verspreidt onder de bevolking, er bestaat voorlopig geen vaccin en de bewering dat er gewoonlijk een effectieve behandeling bestaat wordt tegengesproken door de cijfers van het aantal hospitalisaties (bijna 6000 geregistreerd) en overlijdens (meer dan 500) in de leeftijdsgroep van de actieve bevolking.

Zelfs al zijn dit schrikbarende cijfers, ze werden nog gemitigeerd door de strenge maatregelen die al snel aan het geheel van de bevolking werden opgelegd, zowel in de privésfeer als op het werk: social distancing, verplaatsingen en contacten verbieden, sluiten van hele sectoren, verplichten van telewerk, ... Zonder deze noodzakelijke maatregelen waren de cijfers nog veel dramatischer geweest, wat nog meer zou pleiten voor een indeling in groep 4. De strenge criteria voor de inschatting van het gevaar voor de volksgezondheid en de verregaande lockdown-maatregelen als gevolg daarvan, worden blijkbaar niet meer gehanteerd voor de indeling als biologisch agens op de arbeidsplaats.

Op zijn minst zou de conclusie moeten zijn dat het virus voldoet aan criteria van zowel groep 3 als van groep 4. Wanneer dit wordt aanvaard, dan kan een indeling in groep 4 de enige correcte beslissing zijn. Artikel 18.3 van de Europese Richtlijn 2000/54/EG is wat dit betreft bijzonder duidelijk:

“Indien het te beoordelen biologische agens niet duidelijk in één van de in artikel 2, tweede alinea, gedefinieerde groepen kan worden ingedeeld, moet het onder de alternatieven worden ingedeeld in de groep met het hoogste risico.”.

De Europese richtlijn hanteert het voorzorgsprincipe wanneer het gevaar niet eenduidig kan bepaald worden. Het is trouwens niet de vraag van de werknemersorganisaties om SARS-CoV-2 ten eeuwigen dage in te delen in groep 4. Wanneer een vaccin bestaat en/of een effectieve behandeling en de verspreiding van het virus onder controle komt, kan het virus snel teruggezet worden naar groep 3.

Vanuit de Europese Commissie werd een groep 3-indeling ook verantwoord met het argument dat de indelingscriteria opgesteld werden voor een “gezonde” werknemer en niet voor werknemers met bestaande gezondheidsproblemen die mogelijk het negatief effect van het virus vergroten.

Hiermee wordt gesuggereerd dat de gevolgen voor “gezonde” werknemers beperkt zijn en een strengere indeling niet verantwoord is.

De realiteit haalt dit argument onderuit. In de leeftijdsgroep van de actieve bevolking werden 5.387 personen gehospitaliseerd die geen enkel bestaand gezondheidsprobleem hadden.

Opnieuw, deze cijfers zouden belangrijk hoger zijn zonder de strenge door de overheid opgelegde maatregelen. Nog los van dit overtuigende cijfer, zou men moeten bepleiten dat de regels voor de bescherming van de gezondheid van de werknemers alle werknemers moeten beschermen en niet enkel de ‘gezonde’.

Tenzij men vindt dat meer en meer voorkomende problemen als hypertensie, diabetes, obesitas, ... werknemers ongeschikt maken om nog professioneel actief te zijn.

Ook werden praktische problemen bij het toepassen van de verplichte preventiemaatregelen als argument gebruikt door de Europese Commissie om een indeling in groep 3 te verantwoorden.

Door de strenge maatregelen bij een indeling in groep 4 voor labo's die met het virus werken, zouden de meeste labo's niet langer voldoen, waardoor de ontwikkeling van een vaccin en het verwerken van testen in het gedrang komt.

Hiermee wordt een loopje genomen met de letter en de geest van de richtlijn. Men past het gevaar niet aan in functie van de risico's en de praktische problemen bij het uitvoeren van de preventiemaatregelen. Dat is de wereld op zijn kop.

Men deelt eerst het gevaar in volgens de classificatie voorzien in de richtlijn, waarna men op basis van die indeling de risicoanalyse uitvoert en vervolgens de keuze maakt van de best mogelijke preventiemaatregelen. Die redenering wordt trouwens gehanteerd bij alle andere richtlijnen voor de bescherming van de gezondheid van werknemers: bv. uitlaatgassen van dieselmotoren werden volgens de voorziene criteria van de Europese richtlijn ingedeeld als kankerverwekkende stof, zelfs al kan men in de praktijk niet iedereen adequaat beschermen tegen een blootstelling.

Mocht het toepassen van de preventiemaatregelen al een probleem zijn in specifieke situaties, dan zou een (tijdelijke) afwijking van bepaalde verplichtingen aan de orde kunnen zijn, mits de nodige garanties wat betreft de bescherming van werknemers. Dit probleem stelt zich trouwens niet in de industriële en dienstensectoren, noch in de gezondheidssector, waar de strikte maatregelen opgelegd aan laboratoria niet van toepassing zijn.

Op basis van bovenstaande elementen pleiten de werknemersorganisaties voor een indeling van SARS-CoV-2 in groep 4 van biologische agentia. Een indeling in groep 3 geeft een verkeerd signaal en leidt mogelijk tot een onderschatting van het risico en het niet in overweging nemen van de meest strenge, noodzakelijke preventiemaatregelen.

3. SARS-CoV-2 is een ondernemingsgebonden risico

Titel 1 van boek VII “Biologische agentia” van de codex is een omzetting van de Europese Richtlijn 2000/54/EG betreffende de bescherming van de werknemers tegen de risico's van blootstelling aan biologische agentia op het werk.

Artikel 1 beschrijft het doel van de richtlijn:

“Deze richtlijn heeft ten doel de werknemers te beschermen tegen gevaren voor hun gezondheid en veiligheid die zich tijdens hun werk door blootstelling aan biologische agentia voordoen of kunnen voordoen en dergelijke gevaren te voorkomen.”

Dit wordt extra benadrukt in de verklaring van de Commissie naar aanleiding van de presentatie van Richtlijn (EU) 2020/739 van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad betreffende de preventie en bescherming van de gezondheid en de veiligheid van werknemers die beroepshalve aan SARS-CoV-2 worden of kunnen worden blootgesteld.

Enkele elementen uit deze verklaring zijn:

- *“Kaderrichtlijn 89/391/EEG van de Raad voorziet in een niet-onderhandelbare verplichting voor alle werkgevers om een volledige en actuele risicobeoordeling overeenkomstig de artikelen 6 en 9 uit te voeren. Dit houdt in dat alle risico’s — met inbegrip van blootstelling aan SARS-CoV-2 — op de werkplek in onderlinge samenhang moeten worden onderzocht en beoordeeld, ...”;*
- *“De Commissie benadrukt dat als gevolg hiervan relevante preventieve en beschermende maatregelen moeten worden genomen, ook in het specifieke geval van mogelijke blootstelling aan SARS-CoV-2, en dat de werkgever alle nodige informatie moet verstrekken over het geheel van de risico’s voor de veiligheid en de gezondheid en van alle beschermings- en preventiemaatregelen en -activiteiten, zowel voor het bedrijf en/of de inrichting in het algemeen als voor elk type werkplek en/of elke soort functie.”;*
- *“De Commissie benadrukt dat alle bovengenoemde bepalingen van toepassing zijn op alle werknemers en op alle werkplekken. De enige uitzondering hierop vormt lid 1, onder b), van artikel 10. Deze bepaling verwijst naar instructies voor werknemers die met een biologisch agens van groep 4 werken; deze verplichting is een minimumvereiste en sluit derhalve niet uit dat dit voor andere werknemers geldt, en heeft betrekking op werknemers die daadwerkelijk met het virus werken en niet op degenen die er onopzettelijk aan worden blootgesteld.”*

Hiermee geeft de Commissie aan dat de andere maatregelen ook van toepassing zijn op werknemers die onopzettelijk worden blootgesteld.

Een interpretatie als zouden de bepalingen van titel 1 van boek VII, van de codex enkel van toepassing zijn op ondernemingen en werknemers die doelbewust met het virus werken (labo’s, gezondheidswerkers, ...), gaat in tegen de letter en de geest van deze wetgeving.

Dit wordt ook duidelijk weergegeven in artikel VII.1-18 van de Codex waarin verplichtingen worden opgenomen die van toepassing zijn wanneer uit de risicoanalyse blijkt dat de werkzaamheden een blootstelling aan een biologisch agens met zich kan brengen, zelfs wanneer de werkzaamheid niet het welbewuste voornemen impliceert te werken met het biologisch agens.

Het artikel vervolgt met een niet-limitatieve lijst van sectoren waar een blootstelling aan een biologisch agens mogelijk is zonder dat er doelbewust gewerkt wordt met het agens.

De huidige pandemie creëert, omwille van de wijze en de omvang van de verspreiding van het virus, een situatie waarbij in alle sectoren een blootstelling mogelijk is. Men kan met andere woorden de toepassing van deze reglementering in het kader van de pandemie niet beperken tot een limitatieve lijst van sectoren.

Artikel VII.1-18 verplicht bovendien tot het toepassen van een hele reeks van artikelen uit deze titel van de codex, tenzij uit de risicoanalyse blijkt dat dit niet noodzakelijk is. Het gaat hier over het bijhouden van een lijst van blootgestelde werknemers, hygiënische maatregelen, beschermende kledij en persoonlijke beschermingsmiddelen, opleiding en voorlichting van de werknemers en hun vertegenwoordigers, gezondheidstoezicht, rekening houden met een verhoogd risico voor werknemers met een verhoogde vatbaarheid, vaccinaties, ...

Een aantal elementen hiervan hebben we geconcretiseerd via de generieke gids, maar niet alles wordt gedekt door de gids.

Kortom, wanneer werknemers tijdens hun werk worden of kunnen worden blootgesteld aan een biologisch agens, SARS-CoV-2 in dit geval, dan moet de werkgever de bepalingen van de codex toepassen.

De bron van de blootstelling doet niet terzake.

De bron kan aanwezige virussen zijn in bv. een laboratorium, of patiënten in de gezondheidszorg, of klanten in bv. de distributiesector en de horeca, of de collega's werknemers in alle sectoren.

SARS-Cov-2 is trouwens niet het enige gevaar op de arbeidsplaats dat zijn oorsprong vindt buiten de specifieke activiteit van de onderneming. Externe klimatologische omstandigheden (zon, hoge en lage temperaturen, ...) bijvoorbeeld worden door onze welzijnsreglementering erkend als gevaar op de arbeidsplaats waarvoor de risico's moeten worden vastgesteld, waarna de nodige maatregelen moeten worden genomen om het risico te elimineren of te beperken. Elke mogelijke blootstelling aan het gevaar moet geëvalueerd worden.

Dat de kans op een blootstelling en dus een besmetting bestaat in alle sectoren is ondertussen voldoende aangetoond.

De eerste resultaten van het onderzoek van de Universiteit Antwerpen tonen aan dat de helft van de besmettingen op de arbeidsplaats gebeurt, en niet alleen in de gezondheidssector.

In de afgelopen maanden werden in allerlei werkplaatsen, in een verscheidenheid aan sectoren, besmettingshaarden vastgesteld. En dit ondanks de maatregelen die opgelegd werden aan ondernemingen.

Zonder deze maatregelen, in een business as usual scenario, zou het aantal besmettingen op de arbeidsplaats vele malen groter zijn.

Wereldwijd zijn legio voorbeelden in de vleesindustrie, in de mijnbouw, enz. die verspreiding [van het virus] op de arbeidsplaats aantonen.

Dit gegeven is temeer problematisch omdat duidelijk is dat besmette werknemers in de dagen voor het verschijnen van de eerste ziektesymptomen zeer besmettelijk zijn. Het gevaar is dus niet zichtbaar aanwezig.

Het is evident dat SARS-CoV-2 inherent is aan het werk in alle sectoren, gezien de wijze en de eenvoud waarop het virus zich verspreidt.

Dat het virus zich ook verspreidt buiten het werk doet niets af van deze vaststelling.

Dat we dit gevaar en de daaraan verbonden risico's niet kunnen negeren op de arbeidsplaats blijkt uit de cijfers van de besmettingen, de ziekenhuisopnamen en de overlijdens voor de leeftijdscategorie van de actieve bevolking.

De eerste statistieken van de Algemene Directie Toezicht Welzijn op het werk stemmen de werknemersorganisaties ook niet optimistisch. Bij 2 op de 3 gecontroleerde ondernemingen werden inbreuken vastgesteld wat de bescherming van werknemers tegen het virus betreft.

Het niet erkennen van SARS-CoV-2 als een risico inherent aan het werk ontslaat de werkgevers van elke verantwoordelijkheid ten aanzien van de bescherming van de werknemers volgens de welzijnsreglementering.

Ook bij de discussie binnen Fedris over de erkenning van ziektes door een blootstelling aan SARS-CoV-2 als beroepsziekte werd aanvaard dat werknemers als gevolg van hun werk in contact kunnen komen met besmette personen en dus blootgesteld kunnen worden aan het virus.

De mogelijkheid om een ziekte [door een blootstelling aan SARS-CoV-2] te erkennen als beroepsziekte werd opengesteld naar alle toen essentiële sectoren en beperkte zich dus niet tot bijvoorbeeld de zorgsector.

4. Vraag tot verplichte schriftelijke instructies over de preventiemaatregelen

De werknemersvertegenwoordigers vragen om voor alle werkzaamheden met een mogelijke blootstelling aan het virus, een verplichting op te nemen in de regelgeving om de werknemers schriftelijke instructies te geven met de preventiemaatregelen ter voorkoming van een blootstelling aan SARS-CoV-2.

In de mededeling van de Europese Commissie wordt dit ook met zoveel woorden aanbevolen:

“De Commissie moedigt de lidstaten ten zeerste aan ervoor te zorgen dat schriftelijke instructies worden verstrekt aan alle werknemers die aan SARS-COV-2 worden blootgesteld, zoals ook wordt aanbevolen in de richtsnoeren van de EU betreffende de bescherming van werknemer.”

Dit is trouwens ook een concrete invulling van een aanbeveling uit de generieke gids:

“Geef je werknemers toegankelijke informatie, duidelijke instructies en gepaste opleiding over de maatregelen en ga na of deze informatie en instructies goed begrepen zijn en correct worden opgevolgd. Herhaal de instructies regelmatig, en wees daarbij aandachtig voor werknemers die extra opleiding en instructies nodig kunnen hebben, zoals onervaren werknemers of uitzendkrachten.”

Door deze instructies schriftelijk te bezorgen, komt men in alle ondernemingen tot een goede omschrijving van de maatregelen en wordt de correcte toepassing ervan in de praktijk bevorderd. Dit is in het belang van alle betrokkenen.

In de generieke gids is schriftelijke informatie ook aanbevolen bij het werken met derden of het ontvangen van externen (affichage van maatregelen, werken met checklist, ...). Dit moet ook mogelijk zijn voor de eigen werknemers.

B. Standpunten van de representatieve werkgeversorganisaties

SARS-CoV-2 dient, conform Richtlijn 2000/54/EG gewijzigd bij Richtlijn 2020/739/EU van 3 juni 2020 (waarvan de omzetting moet gebeuren vóór 24/11/2020) in de codex over het welzijn op het werk te worden vermeld als een biologisch agens van groep 3.

De EU richtlijn is van toepassing op specifieke situaties van werkzaamheden waarbij werknemers **ten gevolge van hun werk** aan biologische agentia worden of kunnen worden blootgesteld en niet op situaties waarbij werknemers er toevallig en onopzettelijk aan worden blootgesteld (bijvoorbeeld omdat het agens woekert in de samenleving).

De regelgeving inzake biologische agentia in de codex over het welzijn op het werk (boek VII, titel 1) is overeenkomstig de richtlijn uitsluitend van toepassing op werknemers die door de aard van hun beroep in aanraking komen met biologische agentia zoals virussen.

Uiteraard kan het coronavirus, net zoals elk ander besmettelijk agens, aanwezig zijn op werkplaatsen omwille van een besmette werknemer, bezoeker, klant, enz. Om die reden zijn in België specifieke ministeriele besluiten uitgevaardigd van openbare orde, zijn er procedures vanuit het oogpunt van volksgezondheid die ook toegepast worden op werknemers en is de generieke gids uitgewerkt teneinde de verspreiding van Covid-19 via het werk tegen te gaan.

Wat betreft dat alom aanwezig zijn van SARS-CoV-2, ook op werkplekken, verwijst Europa trouwens naar de kaderrichtlijn Veiligheid en Gezondheid op het werk 89/391/EEG van de Raad en NIET naar de specifieke Biologische Agentia richtlijn.

De algemene aanpak op het werk stoelt op risicobeoordeling op de werkplek, met inbegrip van mogelijke blootstelling aan SARS-CoV-2, waarbij risico's in onderlinge samenhang moeten worden onderzocht en beoordeeld, met inbegrip van de interactie tussen psychosociale, biologische, chemische en andere risico's.

De Commissie benadrukt dat als gevolg hiervan relevante preventieve en beschermende maatregelen moeten worden genomen, ook in het specifieke geval van mogelijke blootstelling aan SARS-CoV-2, en dat de werkgever alle nodige informatie moet verstrekken over het geheel van de risico's voor de veiligheid en de gezondheid en over alle beschermings- en preventie maatregelen en -activiteiten, zowel voor het bedrijf en/of de inrichting in het algemeen als voor elk type werkplek en/of elke soort functie.

De Commissie herinnert er tevens aan dat een adequate opleiding van werknemers die aan SARS-CoV-2 kunnen worden blootgesteld, van het grootste belang is, alsook het recht van elke werknemer om dergelijke opleiding te krijgen, met name in de vorm van informatie en instructies die specifiek zijn voor zijn werkplek of functie.

Verder staat de EU-gids voor een veilige terugkeer naar de werkplaats centraal in de beperking van verspreiding van Covid-19 via de werkvloer.

Bovenstaande blijkt tevens ook nog eens duidelijk uit het feit dat de EU Commissie aangeeft dat ze zal nagaan of in het nieuwe strategische kader voor gezondheid en veiligheid op het werk behoefte is aan verdere maatregelen ter verbetering van de werking van het bestaande EU-regelgevingskader inzake veiligheid en gezondheid, met name in geval van een pandemie.

Dat maakt opnieuw duidelijk dat de richtlijn Biologische Agentia bedoeld is voor specifieke situaties van mogelijke blootstelling inherent aan de aard van de arbeid en geen algemene pandemische situaties afdekt.

De richtlijn en ook titel 1 van boek VII “biologische agentia” van de codex zijn dus duidelijk wat het toepassingsgebied betreft. Hieromtrent mag geen verwarring gecreëerd worden. Beide hebben een zeer specifiek doel. Het gaat om arbeid die blootstelling meebrengt, dus risico's inherent aan het werk zelf. Het gaat bijvoorbeeld om labo's waar met biologische agentia wordt gewerkt en op zorgafdelingen en ander onderdelen van de zorgsector waar met Covid-19 patiënten (niet administratieve bedienden, wel verpleging/behandeling), wordt gewerkt. De specifieke beschermingsmaatregelen die krachtens de codex voor hen gelden, bestaan onder meer uit gezondheidstoezicht, specifieke beschermingsmiddelen (zoals bv. maskers voor ademhalingsbescherming (bv. type FFP2, FFP3), spatbril, handschoenen, schorten, ...), enz.

Er is een link tussen titel 1 van boek VII “biologische agentia” en de wetgeving i.v.m. jongeren op het werk. Daar geldt uiteraard hetzelfde principe: blootstelling omwille van de aard van het werk. De codex over het welzijn op het werk (titel 3 van boek X) bepaalt dat jongeren in principe geen arbeid mogen verrichten die als gevaarlijk wordt beschouwd: daartoe behoort ook arbeid die blootstelling meebrengt aan de “biologische agentia van de groepen 3 en 4 in de zin van artikel VII.1-3”. Dit wil concreet zeggen dat dit verbod alleen geldt voor jongeren die specifiek werk gaan doen waardoor zij (net zoals de werknemers hierboven) door de aard van hun werk in aanraking komen met virussen, bv. in de zorgsector. Er gelden onder voorwaarden bovendien ook uitzonderingen op dit verbod, bv. voor jongeren die eventueel stage lopen in een ziekenhuis omdat zij omwille van de aard van hun opleiding immers moeten leren omgaan met dit soort risico's.

De informatie op de website van de FOD WASO over studentenjobs is derhalve geen standpunt maar gewoon een correcte weergave van de toepasselijke wettelijke bepalingen.

Voor de andere werkzaamheden die door jongeren worden verricht, bv. als jobstudent in de handel of horeca, is de blootstelling aan biologische agentia niet inherent aan het werk. Zij komen immers niet in contact met het virus door de aard van hun werk, maar omdat het nu éénmaal overal aanwezig kan zijn.

Dit valt dus niet onder het begrip “gevaarlijke arbeid”, zoals dat ook niet het geval is voor de andere ‘gewone’ werknemers in deze sectoren. Er geldt dus geen verbod voor jongeren om in deze sectoren te gaan werken, en daar zal de aanpassing door de Europese richtlijn ook niks aan veranderen.

Verder is het duidelijk dat SARS-CoV-2 ingedeeld wordt als agens van groep 3.

Bij een vorige wijziging van Richtlijn 2000/54/EG in oktober 2019, door de Richtlijn 2019/1833 werd o.a. bijlage 3 aangepast waarbij een aantal biologische agentia werden toegevoegd zoals het Severe Acute Respiratory Syndrome-related coronavirus (SARS-virus) en het Middle East Respiratory Syndrome coronavirus (MERS-virus). Andere coronavirussen bekend als pathogeen voor de mens zijn ingedeeld in groep 2.

Omwille van de grote gelijkenissen met het SARS-virus en het MERS-virus, en omwille van de bekende gegevens i.v.m. transmissie, klinische parameters en risicofactoren voor infectie, het gebrek aan een vaccine en de capaciteit tot verspreiding werd het SARS-CoV-2 virus geklasseerd in groep 3. Als onderdeel van het beslissingsproces en rekening houdend met de laatst beschikbare gegevens hebben experts uit alle lidstaten unaniem de indeling in groep 3 aanbevolen.

Volgens de criteria van de richtlijn en van artikel VII.1-3 van de Codex is een biologisch agens van groep 3 een agens:

- *dat bij de mens een ernstige ziekte kan veroorzaken*
- *en een groot gevaar voor de werknemers kan opleveren;*

- *er is een kans dat het zich onder de bevolking verspreidt,*
- *doch gewoonlijk bestaat er een effectieve profylaxe of behandeling;*

Een biologisch agens van groep 4 is een agens:

- *dat bij de mens een ernstige ziekte veroorzaakt*
- *en een groot gevaar voor de werknemers oplevert;*
- *er is een grote kans dat het zich onder de bevolking verspreidt;*
- *gewoonlijk bestaat er geen effectieve profylaxe of behandeling.*

Het is belangrijk om deze criteria op een correcte manier te hanteren. Het zijn geen criteria voor een indeling op basis van principes van volksgezondheid of in de samenleving. Het uitgangspunt bij de indeling bestaat uit het toepassen van de criteria vanuit een situatie waar biologische agentia inherent zijn aan de arbeid. Het criterium “*kans dat het zich onder de bevolking verspreidt*” is derhalve te bekijken als de kans dat het zich door werkzaamheden met het virus verspreid. Het laatste criterium i.v.m. behandeling/profylaxe is ook geen statisch criterium. Het feit dat er (nog) geen behandeling is, betekent niet dat men verwacht dat behandeling onmogelijk is en zal blijven. De experts vonden unaniem volgende criteria van toepassing:

- het kan bij de mens een ernstige ziekte veroorzaken en het vormt een serieus gevaar voor de werknemers;
- het zou een risico kunnen inhouden voor verspreiding onder de bevolking;
- er is gewoonlijk een effectieve profylaxe of behandeling beschikbaar.

De indeling in groep 3, net zoals SARS en MERS is daarom een logische uitkomst.

Het is mogelijk dat de maatregelen opgelegd vanuit Volksgezondheid niet voldoende of afdoende waren. Dat wil echter niet zeggen dat we een loopje mogen nemen met de bevoegdheden of het specifieke karakter van onze welzijnswetgeving en de wereld van het werk verantwoordelijk moeten maken voor de preventie van elke besmettelijk ziekte. Het professioneel risico bestaat omwille van de specificiteit van risico's inherent aan het werk. Dit systeem mogen we niet tenietdoen omwille van een algemene pandemie die ook de wereld van het werk treft!

Het blijft wat dat betreft zaak om de principes van de Generieke Gids Veilig aan het Werk toe te passen (samen met de andere maatregelen van openbare orde), en ervoor te zorgen dat de werknemers goed geïnformeerd, opgeleid en begeleid worden bij het toepassen van de preventiemaatregelen die gelden op de arbeidsplaats (bv. voldoende afstand houden, toepassen hygiënemaatregelen, eventueel dragen van mondmaskers, enz.).

III. BESLISSING

Overmaken van het advies aan de Minister van Werk.